

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—••—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

—••—
Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

15 Octobre 1932

İÇTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 355

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdlısı

5 liradır

ADRES

—•••••
Cıgaloğlunda İctihad Evi

—•••••
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

15 Teşrini evvel 1932

cudiyetine rağmen maddî yardımdan mahrum olunca arzularını tamamen yapamadı .

Belediye ve halk bu gibi teşekküllere yardım etmelidir. Geçen sene komşu Yunanistana giden bir etibba kafilemiz kulüp ve hastaneler de yardım edenler için altun iftihar levhaları -nın mebzuliyetini söyleyip bitiremediler. Yalnız baştakilerin teşebbüsü şahsî ve fedakârlığı kâfi gelmez . Size bir misal olarak Yeşil Hilâlî vereyim. On üç senedenberi memleketimiz ve bey-nelmilel sahada hayırlı mesaisile tanılan bu cemiyet ancak başındakilerin yılmaz fedakâr-lığı ile yaşıyor. Fakat diğer memleketler gibi bir

filim getiremedi , gazetesi yok, Evvelce hükû -met bir miktar yardım ederdi , fakat bütçe darlığı dolayisile bir kaç senedir yardım ede-miyor, fakat mesaimizi teşci ediyor . Gönümüz isterdi ki cemiyetimizin mesaisi karşısında bir zengin çıksında bize yardımda bulunsun Geçen-lerde bir Amerikalı mütefekkir çalışmamızı takdiren elli lira teberru etti. Fakat biz memle- ket zenginlerimizden bunu bekliyoruz ve bu lâkaydiden şikâyet ediyoruz. Devlet yardımı -nın yani başında halk alakasını uyandırmakta bizim bir vazifemiz olmalıdır .

24 - VIII - 32 Dr. Fahreddin Kerim

GARB EDEBİYYATI

Acaba hangisi hakikisidir?

Benedicta namında bir kız tanımıştım. Havayı idealle dolduruyordu . Gözleri büyüklüğün , güzelliğin, şanın ve ebediliği inandıran herşe-yin arzusunu neşr ediyordu .

Fakat bu acip kız uzun zaman yaşayama-yacak kadar güzeldi ; zaten de onu tanıdıktan bir kaç gün sonra öldü . Bahar bohurdanını mezarlığa kadar salladığı bir gün kendi elimle gömdüm . Bir Hint sandığına benzeyen çürü -mesi bozulması imkânı olmayan muattar ağaç-tan yapılmış sıkı kapatılmış bir tabut içinde gömen benim .

Ve gözlerim sevgilimin gömüldüğü yerde takılıp kalmışken, birdenbire merhumeye hay-

ret edilecek derecede benzeyen birisini gördüm. Taze toprakların üstünde tuhaf ve asabi bir şiddetle tepinerek, kahkaha atarak diyordu ki:

« Asil Benedicta işte benim ! bir çapkın
« benim ! deliliğinin ve gafletinin cezasını ,
« böyle olduğum gibi beni severek çekeceksin. »

Fakat ben pür tehevür cevap verdim :

« Hayır ! hayır ! hayır ! » .

Ve bu red cevabımı daha iyi ifade etmek için ayağımı yere o kadar şiddetle vurdum ki bacağım yarıya kadar mezarını örten taze toprağa gömldü , ve böylece kapana yakalanmış bir kurt gibi belki ebediyyen İdealin mezarına bağlı bulunacağım .

Charles Baudelaire den nakl eden **Tevfik Fuat**

MATBU'ATIMIZ TARİHİNE A'İT NOTLARDAN

MUSAVVER SEYYAR

(Musavver Seyyar), Memleketin evlâdına hocalık ederek, fi'len muharrirlik yaparak bir çok hizmetler ifa etmiş olan meşhur lisan mu-'allimi Vilhelm Vizental Efendinin imzasile çıkan resimli , mevkut bir mecmu'adır . İlk nüshası 23 muharrem 1293 (19 şubat 1871) de intişar eder. Bu tarih, ikinci sahifenin ilk sütununda (Müdürü mes'ul Vilhelm Vizental) imzasını ihtiva eden küçük bir mukaddimenin balasındadır . Vizental Efendi bu tarihi kayd

etmeseymiş mecmu'anın neşri, tarihi matbu'ata yanlış olarak geçecekti .

Çünkü: bir def'a, ilk sahifede ser levhanın altında, sağda ve soldaki arabî ve rumî tarih-lerin seneleri yanlışdır . (25 zilka'de 1291) (15 kânunı evvl 1290) olarak mukayyetdir . Halbuki arabî 1292 , rumî 1291 olması lâzım gelir . Bu hata hattatın dır . Aylara gelince (zilka'de) ile (muharrem) i nasıl te'lif edece-giz ? . Bu tefavüt - mukaddimeden müsteban

olduğu veçh ile - Musavver Seyyar ın te'hiri neşrinden inbi'as ediyor . mukaddime şudur :

Derse'adet 23 muharrem 1293

« Teracümü ahval - Fünun - Ma'arif - Tarih-cuğrafiye ve edebiyatdan bahs etmek üzere (Seyyar) namile imtiyazını aldığım şu gazete nin şimdiye kadar te'hirine sebep muhtac ol - duğu edevatı tab'iyyesinin nâ tamam olduğu içindi , şimdi ise lehülhamd ikmalî nevakıs edildiğinden bu günden itibaren beher on beş günne bir kerre cum'a günleri neşr edilecektir. »

İleride rağbeti umumiyyeye mazhar olduca gerek resimleri ve gerek münderecatı daha mükemmel surette olarak enzarı umumiye arz olunacağına şüphe yoktur .

Müdiri mes'ul : Vilhelm Vizental

Mecmu'anın ilk sahifesi başlıkla beraber serapa litoğrafdır , hattâ bir çerçive içindeki Sadrı âzam Mahmud Nedim Paşanın resminin altındaki yazılar da litoğrafdır . Bu sahife (25 zilka'de) de neşr olunacağına göre tertib ve tahrir edilmiş , sonra her nedense , belki mukaddime de serd edilen sebepten dolayı neşri te'ehhür etmiş , ancak 23 muharrem 1293 de çıkabilmiştir . Vizental Efendi bunu ira'e için mukaddimenin başına bu tarihi koymuştur .

Meemu'anın eb'adı 37-27 , Serveti Fünun küt'asında , her sahifesi üç sütun üzere mürettebdir . Ve başdan nihayete kadar 16 puntudur .

Münderecat : başdan iki buçuk sahife - sinde 15 zilka'de 1292 (13 kânunı evvel 1875) tarihli Sadrı vakte ısdar edilmiş ıslahatı idariye fermanı var . . Yine iki buçuk sahifesini de Mahmud Nedim Paşanın , Es'ad Paşanın , İspanya Kırâlı Alfons un terceme'i hallerine tahasis eder . Yalnız Es'ad Paşanın terceme'i hali (ma-ba'd) lidir . Ve tabi'i yarım kalmıştır .

Don Carlos un terceme'i halinin nihayetinde kalan beşinci sahifenin son sütununun nihayetini şu yazılar imlâ eder :

« Lisanımızda şimdiye kadar İtalya üdebasının hiç bir eseri terceme olunmadığını bildiğimizden bunlardan meşhur (Monti) nin (Aristodem) nam tragediasini terceme ile (Seyyar) a dere edeceğiz . »

Bu tragediadan bir kısım 13 üncü sahifeden yarım sütun ile 14 üncü sahifeyi tamamen işgal eder . Eserin baş taraflarına bakılınca hürriyet vadisinde tahriki hissiyyat maksadile yazıldığına hükm edilebilir . Tabi'i terceme ve neşri de bu hissi ulvînin Türk efkârına sirayeti cihetine atf etmek doğrudur . İki dost arasındaki mükâleme ve muhavere şu satırları , mahiyyet eseri , sureti tercemeyi ira'e eder diye aynen iktibas ediyorum :

« O bizim gayretli , cesaretli vatandaşlarımızın kan-larile boyanmış olan muzafferiyet taçları artık başları - mıza ağırlık vermeye , bizi mahcub etmeye başladı . »

« Kırâlım etrafında da'ima casuslar bulunur... Aristod - mın etrafında da elbette binlerce casuslar vardır . »

Sa'ir münderecat : Es'ad Paşanın ter - ceme'i halini ihtiva eden bir sahife balasında yarım sütun kadar mutala'at var :

« Vatan az vakit içinde tabi'atın yüzlerce senelerde yüz binde bir yetiştirebildiği zatler - den bir kaçını ga'ib etdi . Cemil Paşa merhu - mun ümuri siyasiyyede tekmil tecrübe edübd e Devlet ve millete hizmetde pederininin yerini tutacağı bir vakitte ve henüz kırk yaşlarında iken ölmesi Âli Paşa merhumun vefatından çok sonra değildi . Ondan biraz sonra da Rüşdü Paşa henüz ellisine varmamış olduğu halde ahrete intikal etdi . Şimdi de Es'ad Paşanın irtihali haberi sami'a hıraş oldu . »

Görülüyor ya ! ifade düzgün ve canlıdır . O vakitki büyükler kalemin birine , bâ husus üslub müşabeheti ifadedeki selâset ve sami - miyyete bakılınca (Namık Kemal) in yazılarına benzetile bilir . Esasen Kemal Bey (Sadakat) ın da muharrirlerinden idi . « Sadakat » ın kapatılma - sından sonra hey'eti tahririyyesi (Musavver Seyyar) ı istibdal etdikleri müsteb'ad olamaz .

Bu sahifenin son yarım sütunundaki ayrı bir ifadede (Sadakat) gazetesinin umumca merğubiyyeti sebebini ve bu gazetenin mes'ul müdiri de Vizental Efendi olduğunu öğreniyo - ruz . Demek muma ileyh ilk hürriyyet müca - hedelerine iştirâk eden erbabı kalemle birleşmiş ve hürriyyeti matbu'ata hidmeti sebekat etmiştir : Fıkra şudur : « Tahtı mes'uliyetimde olarak bun-

dan evvel tab' ve neşrine muvaffak olub bil'âhare hükûmti seniyye canibinden mü'ebbeden lağv olunan (Sadakat) gazetesine tefrika tarzında dere edilen **Rü'ya** umumun nazarı tahsinini mucib olmuş ve fakat gazeteyi sırasile almıyanlar tarafından ibtidasından nihayetine kadar olan nushaları edinmek üzere matba'amıza bir çok zevat gelmiş isede o nushalardan bizde de kalmadığı cihetle me'yusen avdet etmişlerdi.

Bundan dolayı mutala'asını arzu edenlerin nazarı hoşnudisini kazanmak ve vatana yine bir hizmet etmek üzere ikinci def'a olarak (Seyyar) a dahi tab'ını münâsib gördük. »

Rü'ya, ma'lûm olduğu üzere [Namık Kemal] Beyin meşhur Rü'ya ismindeki eseridir. Demek ilk def'a (Sadakat) da intişar ediyor.

Şu satırlarda kesiyor, ki çok ma'nidar yerinde bırakılmış oluyor. Uсталıkla o devrin, umumun bihakkin mu'arezasını celb eden Sarayın bir gün olub alt üst olacağı ima edilmek istenmiştir :

« Ne vakit hal, maziye muvafık zuhur etmiştir ki müstakbelin hale mutabekatına ihtimal verilsin ? hatıra gelmez neler olacak tasavvurdan geçmez neler görülecek ! »

Ta'riz ve tehdid tam yerinde olmuştur. O vaktin gazeteciliği, Türkiye matbu'atının, şüphesiz en mütekâmil ve mücadil bir devridir.

Diğer münderecat : (Vatan) hakkında iki sütunluk bir terceme .. mevzu'u riyadan ibaret (Makale'i ziya'iyye) [1] tercemesine bir zatın yazdığı takrizi âlül'al ser levhalı münşiyâne küçük bir takriz .. Şöyle başlıyor : « Riya, ki simayi vicdane çekilmiş bir nikabdır. fa'iline, ka'iline tabi'at ile calibi hicabdır. » Tabi'i buda Kemal Beyin yazısı .. diğer bir sahifenin yazıları (Şu'unatı cihan) kabilinden, ha'izi ma'lûmat dan ibaretdir.

On beşinci sahifede şimdiki (Asarı mün-teşire) tarzında Farisî (Ahter) gazetesinin neşrini takdir eder tertibde bir fıkra vardır. (Hindistan) ahalisinin meslek ve ma'îşet i'ti-

barile istatistiki mahiyetden bir buçuk sütunluk yazı (Ahter) den terceme edilmiştir.

Resimli üç tane de küçük i'lânı var :

1 — Galatada topçılarda bir kira'ethane i'lânı.

2 — Almanyalı Mr (Reich) namında meşhur hakkâkin her gün sabahdan akşama kadar Seyyar matba'asında şimşir üzerine her nevi resim hâk etmekde olduğunu ...

3 — (Barika'i Zafer) in satış i'lânı ...

Resimleri : Mahmud Nedim Paşanın resmi, fotoğrafdır, güzel çıkmıştır. diğerleri pek eyi değildir. Ve bu hakkâkin eseri olması mutlak gibidir .. İspanya Kralı Don Alfons .. Zengibar hakimi .. Bosnalıların kıyafeti mahal-liyyelerini gösterir, bir levha içinde altı muhtelif figür .. (Parisde bir balon seyahatı) (münderecat arasında yazısı da var) içinde muhtelif vaz'iyette beş kişi gözüken bir balon sepeti. Tam bir sahifeyi kaplar .. Son sahifeyi tamamen işgal eden (Asyayı Vusta da eşya nakli), develerle eşya nakl eden bir katar ...

(Musavver Seyyar) ın neşr edilmek iste-nübde muvaffak olunamayan [12 kânunı ev. 1291] tarihinde garib bir tesadüf var. O gün intişar eden gazetelerde şu i'lân görülür :

Sadakat gazetesine neşri eraife hasrı meslek etmiş bir gazete olub böyle bir gazetenin intişarında umumca menfa'at husulüne bedel min küllül'vücuh mazarrat hasıl olacağına bina'en mezkûr gazete tarihi i'lândan i'tibaren bilkülliyye fesh ve ilğa kılındı. [Resmî]

26 zilka'de 1292 12 kânunı evvel 1291 (1875)

(Sadakat) ın imtiyazının ilğası, matba'a işlerinin karışmasını ve varidatın birden kesilmesini intac etmiş ve (Musavver Seyyar) ın musammem neşrini te'hir eden sebeplerden biri olmuştur.

Musavver Seyyar ın birinci numrusundan başka nushalarına tesadüf etmedim. Neşrini müte'akib, fırsat gözetken Matbu'at idaresi tarafından nâğihani bir darbe ile lağv edilmiş ve nushalarının derhal toplatdırılmış olmasına hüküm edilebilir ...

Ahmed Hamdi

(مقامه ضمایه)

[1] ادنیٰ لایحه توطی : (مقامه ضمایه) ، مقامات عمومی و انتظامیہ کے لئے ایک مختصر اور مفید کتاب ہے۔ اس میں مختلف امور کی تفصیلات دی گئی ہیں۔